

‘Gaats en verspreidt u.’

De monetarisering van urban sprawl in Vlaanderen

KAROLIEN VERMEIREN [VITO, EXPERT RUIMTELIJK-DYNAMISCH MODELLEREN]
 STEVEN BROEKX [VITO, EXPERT SOCIO-ECONOMISCHE ANALYSE]
 KAROLIEN VAN DYCK [COMMON GROUND, EXPERT MULTI-STAKEHOLDERPROCESSEN]

In 2017 startte de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving een onderzoek naar het monetariseren van urban sprawl in Vlaanderen. Het doel van de opdracht is inzicht te verwerven in de maatschappelijke kosten en baten van (ruimtelijk) beleid dat ageert tegen urban sprawl, om zo een publiek debat op gang te brengen en het maatschappelijk en politiek draagvlak van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid te verhogen. Hoewel het onderzoek nog niet volledig afgerond is, geven de onderzoekers in deze bijdrage alvast een overzicht van de eerste bevindingen, samen met een paar onthutsende cijfers.

Sprawl in Vlaanderen

In 2016 bracht het Europees Milieuagentschap voor het eerst de graad van urban sprawl voor het volledige Europese grondgebied in kaart. Het onderzoek dat hieraan voorafging ontwikkelde een rekenmaat, Weighted Urban Proliferation (WUP), die rekening houdt met stedelijke omvang, mate van ruimtelijke versnippering en activiteitsgraad (inwoners plus tewerkstelling).

Op deze kaarten wordt duidelijk dat de hele Benelux zich kenmerkt door een hoge WUP of een hoge graad van urban sprawl, af te lezen aan de donkerrode vlekken.

Deze WUP-maat leende zich echter niet meteen voor een toepassing op Vlaanderen omdat de kaarten voor Europa enkel rekening houden met effectief verharde oppervlakte en niet met residentiële tuinen bijvoorbeeld, terwijl die toch ook een grote rol spelen in het fenomeen van urban sprawl. Daarom herrekenden we de kaart voor Vlaanderen door gebruik te maken van het ruimtebeslag en de totale activiteitsgraad.

Wanneer we dan alles wat op de Europese kaart donker oranje-rood ingekleurd staat, in Vlaanderen als urban sprawl benoemen, blijkt dat dit maar liefst 44 procent van de oppervlakte beslaat en daarmee 95 procent van de Vlaamse bevolking omvat. Enkel de centra van onze grootste steden, de grotere open ruimte en de natuurgebieden blijven van het fenomeen gevrijwaard.

België, maar vooral Vlaanderen, kent in vergelijking met de rest van Europa een zeer hoge verstedelijkingsgraad. De stijgende bevolkingsgroei leidt tot een groeiende vraag naar onder andere woningen, infrastructuur en mobiliteit. Tot op vandaag veroorzaakt dit een bijkomend ruimtebeslag van zes hectare per dag. We weten dat dit problematisch is voor tal van ecosysteemdiensten zoals waterberging, voedselvoorziening en koolstofopslag.

Deze intensieve groei in ruimte-inname zorgt ervoor dat we in een rapport van het Europese Milieuagentschap de koplopers zijn inzake urban sprawl. Die term verwijst naar een verstedelijkingsproces met een lage, monofunctionele dichtheid, waarbij de bevolking sterk auto-afhankelijk is door de groeiende pendelafstand. Ook hiervan ervaren we dagelijks de negatieve gevolgen in de vorm van files en verkeersongevallen.

Verandering dringt zich dus op. Een belangrijke stap om inzicht te krijgen in het fenomeen urban sprawl in Vlaanderen is het berekenen van de maatschappelijke kosten ervan. Het volstaat daarbij niet om te weten dát er maatschappelijke kosten zijn. We moeten ook weten hoe die kosten in de toekomst zullen evolueren afhankelijk van het ruimtelijk beleid dat we voeren – of het gebrek daaraan. Dit was dan ook het onderwerp van dit onderzoek.